

Nr 188.

Utlåtande i anledning av väckt motion om genomförande av en allmän regionplanering över hela landet m. m.

(3:e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Brämhult väckt motion (II: 196) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning rörande genomförandet av en allmän regionplanering över hela landet och därmed sammanhängande problem i enlighet med motionens syfte.

Till stöd för sitt yrkande har motionären anfört bland annat följande.

Folkavflyttningen från landsbygd till städer och andra tätorter är ett sedan länge debatterat ämne. Till en början var den en av förutsättningarna för den standardförbättring, som under de senaste decennierna ägt rum i vårt land, men nu har denna avflyttning tagit sådana proportioner, att den skapat problem av den storleken, att de måste angripas och bringas till en lösning, om inte stora delar av vår landsbygd skall fullständigt tömmas på människor och läggas öde. Problem uppstår emellertid inte endast för landsbygden; även för landets tätortsbildningar, framför allt storstäderna, skapar folkomflyttningen svårigheter. Läget är nu för stora delar av landsbygden så allvarligt, att effektiva åtgärder snarast möjligt måste vidtagas.

Riksdagen uppdrog genom beslut år 1947 angående jordbrukets yttre rationalisering riktlinjer för jordbruksnäringens framtida status. Genom att stimulera en komplettering av småbruket med mera jord och åstadkomma en bättre arrondering av brukningsdelarna avsåg man göra dessa bärkraftigare och därmed möjliggöra en högre standard för jordbrukets folk. Syftet är värt erkännande, och en efter förnuftiga former driven yttre rationalisering måste av allt att döma vara en av de vägar man i framtiden måste beträda för att förbättra jordbrukets och dess utövares allmänna standard.

En av avsikterna med den yttre rationaliseringen var också att frigöra arbetskraft för den expanderande industrien inom städer och tätorter. Denna målsättning torde vara riktig i en högkonjunktur, då förutsättningar för en expansion är för handen, men den är ägnad inge allvarliga betänkligheter i en lågkonjunktur med svårigheter för industrien att sysselsätta den redan befintliga arbetskraften. Den frågan uppstår då hur de människor som under hand frigöres genom jordbrukets såväl yttre som maskinella rationalisering skall kunna sysselsättas. Risk föreligger att de kommer att bilda ett proletariet, som bildligt talat kommer att stå utanför stadspportarna och konkurrera om arbetstillfällena. Därtill kommer, att den punkten är kanske den viktigaste ur landsbygdens synvinkel, att dessa människor utgör en del av det befolkningsunderlag, som är nödvändigt för att uppehålla den allmänna standarden på landsbygden. De måste därför beredas sysselsättning i hembygden och möjligheter att stanna kvar där.

Sysselsättningsfrågan är dagens stora problem på landsbygden, ty befolkningsutvecklingen inom våra jordbrukskommuner visar otvetydigt, att jordbruksnäringen ensam icke förmår sysselsätta det minimiantal människor som är nödvändigt för att »en levande landsbygd» skall kunna bevaras.

Men frågan om landsbygdens framtida bestånd är icke endast en sysselsättningsfråga. Dit hör också problemet att skapa den trivsel som gör att människorna stannar kvar och trivs med tillvaron i sin bygd. Dit hör i första hand att få del av den standard på de kulturella och sociala områdena, som än så länge till mycket stor del förbehållits städer och andra tätorter. Här finns latent behövt av mycket stor omfattning, behov som behöver kartläggas även de för att det klart skall framgå var man behöver företa förbättringar. Här gäller det tillgången till goda förbindelser med närmaste centrum, så vitt möjligt bibehållande av de små kulturcentra bygdens skolor utgör, samlingslokaler för föreningslivet med utrymmen för studiearbete, fritids- och hobbyverksamhet, idrotts-, bad- och andra friluftsanläggningar. Dessa problem kommer man direkt i kontakt med i regionplanarbetet, då det gäller diskussionen om s. k. bygdecentra, och det torde vara möjligt att generellt kartlägga och visa på de föreliggande behoven även på dessa områden genom en regionalplanering.

Denna utredning och planläggning, som väl närmast bör benämnas bygdeplanering, som är ett mera adekvat uttryck än regionplanering, måste av allt att döma verkställas, för att det så småningom skall stå klart, vilka problem det gäller att lösa för landsbygdens framtida bestånd. Det torde vara klart, att varje dröjsmål kan få allvarliga följder. Avfolkningen går i en sådan takt, att problemet blir alltmer prekärt för varje år som går. Det torde vara nödvändigt, att statsmakterna nu uppmärksammar denna fråga, och att krafttag tas för att klara upp den.

Denna bygdeplanering berör en mångfald av landets ämbetsverk, och det torde härvidlag vara ofrånkomligt med en samordning, dels för att undvika dubbelutredningar och dels för att arbetet snabbare skall handläggas. Det kan därför ifrågasättas om inte ledningen av detta planeringsarbete bör handhavas av en avdelning inom Kungl. Maj:ts kansli, dit också lämpligen ledningen av det fortsatta upprustningsarbetet på landsbygden bör förläggas. Detta upprustningsarbete kommer att kräva stora ekonomiska insatser, och man torde inte kunna lösa den ekonomiska sidan av saken utan att inrätta en allmän investeringsfond för landsbygden. Hur medel skall avsättas till denna fond får bli utredningens sak att klarlägga. Ur denna fond skulle lån och bidrag kunna utgå till företagare, som avser att på lämpliga platser starta nya industriella företag. Likaså kunde härur bidrag och lån utgå för den kulturella upprustningen. Utredningen torde också få uppdraget att i detta sammanhang företa en översyn av de låne- och bidragsformer som för närvarande gäller på dessa områden för att om så visar sig erforderligt förorda en samordning.

Över motionen har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Sistnämnda styrelses yttrande har fogats som bilaga till detta protokoll (*Bilaga*).

Arbetsmarknadsstyrelsen har erinrat om den lokaliseringspolitiska verksamhet, som styrelsen påbörjat i anledning av beslut av 1952 års riksdag. I anslutning härtill har styrelsen framhållit, att regionplaner, generalplaner och jordbruksplaner är värdefulla även för lokaliseringsverksamheten, då de innehåller för denna viktiga upplysningar om lokala förhållanden. Särskilt gäller detta regionplaner av den typ, som upprättats bl. a. för Boråsområdet. En annan form av översiktsplanering, som har anknytningar till lokaliseringsplanering, bedrivs av landstinget i Örebro län och omfattar hela länet. En mera allmän regionplanering i byggnadslagens mening, täckande hela landet, bör emellertid enligt styrelsens mening föregås av en regional lokaliseringsplanering, som klargör i vilka orter det finns förutsättningar att utbygga näringslivet.

Byggnadsstyrelsen anser det synnerligen önskvärt att den regionplanering, varom talas i motionen, kommer till stånd i så stor utsträckning som möjligt. Styrelsen föreslår, att statsmakternas stöd härför i främsta rummet lämnas genom tillskapande av effektiva arbetsmöjligheter för det rådgivande organ för översiktlig planläggning, vartill 1953 års riksdag anvisat vissa medel under styrelsens avlöningsanslag.

Utskottet. Under framhållande av befolkningsminskningen på landsbygden och den åtföljande risken för uppkomsten av glesbygder konstateras i motionen att dagens stora problem för landsbygden är att skapa ökade och differentierade sysselsättningsmöjligheter men också förutsättningar för att landsbygdens befolkning skall få del av den standard på de kulturella och sociala områden, som är förbehållen befolkningen i städer och andra tätorter. Härmed sammanhängande frågor bör enligt motionären kartläggas genom en utredning om en allmän regionplanering i betydelsen bygdeplanering.

Såsom motionären påpekat är landsbygdens avfolkning ett sedan länge debatterat och allttjämt lika aktuellt ämne icke minst med hänsyn till den fortgående rationaliseringen inom jordbruket. Åtskilligt har även gjorts från statsmakternas sida i syfte att främja en tillfredsställande utveckling på landsbygden. På grundval av omfattande utredningar har sålunda 1947, 1948 och 1952 års riksdagar fattat beslut i fråga om bebyggelseplanering, jordbruksplanering, bostadspolitikens utformning och lokaliseringsplanering. De i motionen berörda spörsmålen anknyter till samtliga dessa verksamhetsgrenar, av vilka särskilt lokaliseringsplaneringen torde vara av betydelse för lösandet av landsbygdens sysselsättningsförhållanden. Genom 1952 års riksdagsbeslut har dock lokaliseringsverksamheten till skillnad från bebyggelse- och jordbruksplanering tills vidare givits endast en i huvudsak rådgivande karaktär. Emellertid torde det i förevarande sammanhang vara av vikt att erinra om de riktlinjer, som utredningen för närings-

livets lokalisering uppdragit för arbetsfördelningen mellan lokaliseringsorganen samt företrädarna för jordbruksplanering och bebyggelseplanering. Med hjälp av bl. a. material, som framkommer i det förberedande arbetet vid sistnämnda planeringar, borde frågor som rör näringslivets lokalisering inom större områden angripas enhetligt för stadsbygd och landsbygd, medan konkreta detaljerade planeringar därefter borde ske för olika områden i regionplaner enligt byggnadslagen respektive i regionala jordbruksplaner.

Med sin framställning synes motionären åsyfta dylika konkreta men till en enhet samlade regionplaner. Behovet härav bestyrkes av yttrandena från de i ärendet hörda myndigheterna, vilka företräder den översiktliga planeringen på respektive angivna områden. Under hänvisning till denna verksamhet, som nyligen börjat, avstyrker dock dessa myndigheter en ny utredning av planläggningsfrågorna. Utskottet delar den uppfattning, som kommit till uttryck i remissyttrandena, men ifrågasätter även av andra skäl lämpligheten av en sådan utredning. För utskottet framstår det som naturligt att i första hand det kommunala initiativet får göra sig gällande vid bedömningen av behovet av bygdeplanering och dess närmare utformning. Enligt vad utskottet erfarit har på några håll i landet kommunalförbund bildats för sådan planering, varvid för ändamålet särskild utredningspersonal anställts. En centralt driven planläggning, vilket motionären tydligen tänkt sig, skulle i dylika fall kunna äventyra redan igångsatta planeringar och eljest kunna hindra att tillbörlig hänsyn toges till de lokala intressena. Å andra sidan står det klart att planeringsarbetet med nödvändighet måste bedrivas under samverkan med de statliga myndigheter, som handhar de översiktliga planeringsfrågorna. För dessa centrala organ bör det vara angeläget att underlätta och främja de kommunala strävandena.

Utskottet vill härvidlag starkt understryka behovet av en samordning mellan ifrågavarande myndigheters verksamhet. Av erfarenheter att döma brister det åtskilligt häruti, och motionären har för sin del tillmätt problemet sådan vikt, att han ifrågasatt en särskild avdelning inom Kungl. Maj:ts kansli för ledningen av regionplaneringen. En viss organisatorisk samordning av planering på länsstadiet har nyligen beslutats i samband med omprövningen av länsstyrelseorganisationen. Enligt utskottets mening bör det vara möjligt att utan särskilt beslut härom åstadkomma en tillfredsställande samordning även de centrala planeringsmyndigheterna emellan.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av motionen II: 196 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anför.

Stockholm den 24 november 1953.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: se under utlåtandet nr 186.

Till Riksdagens statsutskott.

I skrivelse den 21 februari 1953 har Kungl. Maj:t anbefallt lantbruksstyrelsen att till statsutskottet avgiva utlåtande över motionen II: 196 om genomförande av en allmän regionplanering över hela landet m. m.

Med anledning härav får lantbruksstyrelsen anföra följande.

I motionen ha berörts frågor av synnerlig betydelse för landsbygden, vilka bli allt mer brännande genom den fortgående överflyttningen av folk från den mera jordbruks- och skogsbruksbetonade landsbygden till de som regel till städer eller andra mer ensidigt industribetonade tätorter förlagda stadsnäringsarna.

Lantbruksstyrelsen vill understryka, att en huvudsynpunkt i landsbygdspolitiken bör vara att vidmakthålla och om möjligt öka sysselsättningsmöjligheterna på landsbygden. Det måste härvid bland annat uppmärksammas, att den fortgående rationaliseringen av de primära landsbygdsnäringsarna, jord- och skogsbruk, utgör en förutsättning för att de däri yrkesverksamma på längre sikt skola erhålla en förbättrad utkomst. Jordbruksrationaliseringen, som ju syftar till en standardhöjning för jordbruksbefolkningen, måste därför vara inriktad på att skapa ändamålsenliga brukningsenheter och driftsformer och därmed möjligheter till bättre försörjning. Denna verksamhet bör också på längre sikt vara ägnad att dämpa flyttningsfrekvensen hos dem, som komma att arbeta å dylika brukningsenheter. Emellertid medför ju den snabbt fortgående driftsrationaliseringen och särskilt mekaniseringen minskat behov av arbetskraft inom jordbruket och leder till att många mindre jordbruk, som ej ha förutsättningar att ge sina brukare en tillfredsställande utkomst, försvinna. Det kan inte heller vara försvarligt att söka hålla kvar olämpliga fastigheter, där brukarna tvingas leva under direkt otillfredsställande förhållanden, blott för att bromsa avflyttningarna. Minskningen av den jordbrukande befolkningen och av antalet jordbruk kommer otvivelaktigt att fortsätta, om än med olika styrka i olika delar av landet. Den får ses som en nödvändig anpassning till de förändrade förhållandena.

Den befolkningsminskning, som utvecklingen inom jordbruket för med sig, inger otvivelaktigt farhågor. Jordbruksbefolkningens fortgående uttunning kan medföra risk för uppkomsten av glesbygder, där befolkningsunderlaget inte är tillräckligt för att det skall bli ekonomiskt möjligt att förse bygden med gemensamma anläggningar och service av olika slag. Det är därför nödvändigt att vid sidan av verksamheten för jordbrukets rationalisering vidtagas åtgärder, som syfta bland annat till att åstadkomma en ökad differentiering av landsbygdens näringsliv och därmed ökade möjligheter för de från jordbruket avflyttade att bli kvar på landsbygden. Ett viktigt led i dessa strävanden är att de till jordbruket närmast anknutna mindre tätorterna, där så ur ekonomiska och sociala synpunkter lämpligen kan ske, utbyggas till sådan standard, att de kunna tjäna som ekonomiska och även kulturella centra för omgivande jordbruksbygd.

Motionärens synpunkter på landsbygdsfrågorna och på behovet av åtgärder för att främja landsbygdens utveckling finner styrelsen sålunda i

hög grad förtjänta av beaktande. En verksamhet, som avser att främja en sådan utveckling, är emellertid som motionären också framhållit en gemensam angelägenhet bl. a. för det enskilda näringslivet, kommunerna, landsingen, statsmakterna och därtill åtskilliga intresseorganisationer. Den samverkan, som härvid måste ske, innebär studium och överväganden av problemen eller — med annat uttryckssätt — planering. Frågan är då i vilken omfattning och under vilka former en dylik utredande och planerande verksamhet med inriktning på befolkningspolitiska och andra åtgärder, ägnade att förbättra landsbygdens förhållanden, skall bedrivas.

Motionären framhåller att det primära i landsbygdspolitiken måste vara att öka sysselsättningsmöjligheterna och att behovet av ökad sysselsättning måste klarläggas lokalt. Sålunda borde enligt motionären den avsedda bygdeplaneringen syfta till att lokalt kartlägga dels sådana faktorer (kommunikationer, tomtmark, va-anläggningar, el-kraftförsörjning m. m.), som inverka på möjligheterna att förlägga industriell verksamhet till en bygd, dels behoven av sådana anläggningar (samlingslokaler för föreningslivet med utrymmen för studieverksamhet, fritids- och hobbyverksamhet, skolor, friluftsanläggningar etc.), som gör det möjligt att uppnå den standard i kulturellt och socialt hänseende och den trivsel, som är nödvändig för att människorna skola stanna kvar i sin bygd. Förslaget syftar sålunda till att för landsbygden införa en utrednings- och planeringsverksamhet, som till sitt innehåll skulle stå nära den översiktliga planeringen enligt byggnadslagen och som skulle ha ett framträdande inslag av lokaliseringsplanering. Motionären har också som sin mening framhållit att kartläggningen borde kunna ske inom ramen för regionplan enligt byggnadslagen.

Styrelsen får här erinra om att landsbygdsp Problemen, särskilt frågan om åtgärder mot landsbygdens avfolkning, vid upprepade tillfällen under det senaste decenniet varit föremål för riksdagens behandling, bl. a. i anledning av motioner vid 1944 års och efterföljande riksdagar. En överblick av dessa motioner och deras behandling återfinnes i första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 3/1953. Hithörande spörsmål ha också nyligen varit föremål för omfattande utredningar. Först må nämnas att 1947 och 1948 års riksdagar fattade beslut bl. a. om sådan bebyggelseplanering, som regleras av byggnadslagen, om jordbruksplanering och om bostadspolitiken. Vid samma tid tillsattes två utredningar, som särskilt ägnat sig åt hithörande frågor. 1948 års länsstyrelseutredning behandlade i sitt år 1950 avgivna betänkande (SOU 1950: 28) organisationen av länsstyrelserna och den lokala statsförvaltningen i länen och ägnade där särskild uppmärksamhet åt samordningen av de olika förvaltningsorganens verksamhet, som ju omfattar betydande planeringsåtgärder. Vissa organisatoriska förändringar äro redan genomförda, och förslag till bestämmelser om samråd och samverkan i övrigt har nyligen framlagts och torde vara under övervägande. Utredningen rörande näringslivets lokalisering behandlade i sitt 1951 avgivna betänkande (SOU 1951: 6) frågan om lokaliseringsplanering och dess samordning med andra planeringsformer, särskilt bebyggelseplaneringen och jordbruksplaneringen. Det må i detta sammanhang erinras om att enligt direktiven för utredningen näringslivets lokalisering borde inriktas så, att befolkningen komme att fördela sig på landsbygd och olika tätorter på sätt som främjade en gynnsam samhällsbildning. Utredningen föreslog bl. a. upprättande av ett centralt lokaliseringsorgan med uppgift,

förutom att bedriva rådgivningsverksamhet i lokaliseringsfrågor, att fortlöpande och systematiskt följa allt utrednings- och forskningsarbete av betydelse för lokaliseringspolitiken. Vidare gick utredningen in på frågan hur lokaliseringsspörsmål borde behandlas lokalt. Utredningen har hittills endast till mycket begränsad del lett till åtgärder från statsmakternas sida. Efter beslut av 1952 års riksdag (i anledning av prop. nr 127) har dock en lokaliserings- och utredningsbyrå upprättats inom arbetsmarknadsstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen vill i anslutning härtill framhålla att en samordning av de olika verksamhetsgrenar, som innebära planering för landsbygdens utveckling, är i hög grad angelägen. Detta gäller såväl den verksamhet, som av statsmakterna och centrala verk bedrivs centralt och berör de större riktlinjerna i samhällsutvecklingen, som den verksamhet, som i planeringssyfte bedrivs lokalt av statliga och kommunala myndigheter. Det bör emellertid enligt styrelsens mening vara möjligt att redan nu åstadkomma betydelsefulla förändringar i önskad riktning om man verkligen vinnlägger sig om att låta landsbygdsintressenternas företrädare få behörigt medinflytande vid planeringsåtgärder och andra överväganden rörande landsbygden. Därvidlag äro givetvis erfarenheterna från de senaste årens verksamhet inom samhällsplaneringen av värde till vägledning. Styrelsen vill därför något beröra sina erfarenheter, därvid styrelsen uppehåller sig huvudsakligen vid erfarenheterna av jordbruksplanering, som ju är inriktad på landsbygden och alldeles särskilt har att befatta sig med glesbygderna.

Styrelsen vill först framhålla, att en riksomfattande planering med syfte att fånga in landsbygdens ekonomiska, sociala och kulturella problem icke nu bör övervägas redan av det skälet att utredningar i sådant sammanhang alltför lätt svälla ut till mammututredningar, som snabbt förlora i aktualitet och bli av föga praktiskt värde. Eftersom samhällslivet är så rikt facetterat, skulle sådana undersökningar också stöta på utomordentliga svårigheter. Styrelsen anser det sålunda riktigt att lägga tyngdpunkten av den översiktliga planeringen på lokala utredningar regionvis.

En annan sak är att man på viktiga avsnitt av samhällslivet bör följa utvecklingen genom fortlöpande utredningar (systematisk sammanställning av material av bl. a. näringsgeografisk och demografisk art) och rätta handlingsprogrammet efter de resultat, som på så sätt kommer fram. Exempel på sådan verksamhet av riksomfattande art kunna hämtas från många myndigheters och institutioners arbetsfält. Med tanke på landsbygden är det t. ex. enligt styrelsens mening nödvändigt att på sådant sätt studera såväl befolkningsutvecklingen som strukturförändringarna rörande jordbruken. Styrelsen har därför också, såsom berörts i motionen, i den mån styrelsens begränsade resurser det tillåtit, sökt att få fram material just på dessa områden för att belysa de förändringar som jordbruksbefolkningen och jordbruksföretagen undergå. Andra specialundersökningar av olika slag, omfattande hela riket eller större delar därav, kan givetvis behövas för att belysa aktuella problem.

På regionstadiet och givetvis i ännu högre grad inom mindre områden (kommuner eller delar av sådana) bör det vara relativt lätt att konkretisera planeringsfrågorna, som där i väsentlig mån komma att gälla sådana problem som markanvändningen för bebyggelse, jordbruk och andra ändamål, kommunikationer m. m. och ofta kunna behandlas i direkt eller nära kontakt med befolkningen inom planeringsområdet.

Erfarenheterna från lantbruksorganisationens verksamhet ha lett till att jordbruksplaneringen nu inriktas på aktuella frågor, därvid tyngdpunkten starkt lagts på detaljplanering, syftande till konkreta förslag till åtgärder. Planeringsobjekten variera mycket både till storleken och arten. I nu förevarande sammanhang torde sådana projekt vara av särskilt intresse, som omfatta eller äro av betydelse för en hel bygd. Då man i sådana fall alltid kommer i intim kontakt med kommunens problem, inte minst med bebyggelseplaneringen, har lantbruksstyrelsen ägnat stor uppmärksamhet åt frågan om samordningen av jordbruksplaneringen med planering enligt byggnadslagen och annan kommunal planering.

Såvitt styrelsen kunnat finna har den översiktliga bebyggelseplaneringen (region- och generalplaner), för vilken ju huvudsakligen enskilda experter eller privata byråer anlåtats, tidigare vanligt utförts med stadssamhällets intressen ensidigt för ögonen. Såsom motionären berört har nu emellertid i ett större regionplanearbete (Boråsregionen) ett intimt samarbete kommit till stånd med företrädare för landsbygdsintressena, särskilt med lantbruksorganisationen, landskommunernas förbund och jordbrukets organisationer. Liknande samarbete har nu redan från början inletts i andra fall, t. ex. Stockholmsregionen och Kalmarregionen, ävensom vid en del generalplanarbeten. Det borde enligt styrelsens mening vara möjligt att på den vägen i praktiken nå fram till planering, som tar behörig hänsyn till landsbygdens intressen i de områden, som omfattas av regionplaner enligt byggnadslagen.

Det är naturligt att sålunda söka lösningar genom samordning av bebyggelse- och jordbruksplanering, eftersom tätort (eller grupp av tätorter) och omgivande bygd vid översiktlig planering måste ses som en enhet. Där sådan planering befinnas behöflig, böra riktlinjerna för utvecklingen dras upp på underlag av en på såväl jordbruket som andra bygdens näringsgrenar inriktad utredning, vid vilken de näringsgeografiska, befolkningspolitiska och sociala förhållandena uppmärksammas.

Lantbruksstyrelsen har anledning att med stöd av sina erfarenheter starkt framhålla att planering bör företagas endast då och i den utsträckning den verkligen är motiverad av aktuella problem. Detta är en ofrånkomlig förutsättning för att den skall kunna utmytna i konkreta förslag och ge praktiska resultat.

Mot bakgrunden av vad nyss sagts kan det synas som om motionärens önskemål om bygdeplanering borde kunna tillgodoses inom regionplanens ram. Det är emellertid oklart i vilken utsträckning regionplaneinstitutet kan användas för landsbygden. Det synes enligt erfarenheten från ett aktuellt fall råda tvekan i frågan om en regionplan, som tillkommer i det primära syftet att behandla en större handels- och industriorts problem, må utsträckas till kringliggande glesbygders problem i sådan omfattning som motionären tänkt sig. Än mer tveksamt torde det vara om byggnadslagen är avsedd att reglera regionplaner av typen bygdeplaner för mer utpräglade landsbygdsområden.

Det är enligt styrelsens mening angeläget att denna fråga utredes och klarlägges. Byggnadsstyrelsen och lantbruksstyrelsen torde lämpligen gemensamt kunna utreda spörsmålet. Styrelserna ha f. ö. redan tidigare haft vissa överläggningar i ämnet, varvid samråd ägt rum med bl. a. landskommunernas förbund. — Skulle det visa sig att regionplaneinstitutet icke

må användas, där bygdeplanering finnes påkallad, blir det givetvis anledning att överväga hur de i motionen uppdragna frågorna på annat sätt skola kunna lösas.

Samordningen av den utrednings- och planeringsverksamhet, som bedrivs och måste bedrivas av en mångfald ämbetsverk, institutioner och organisationer, torde inom ramen för gällande bestämmelser kunna förbättras. Enligt styrelsens mening torde dock en tillfredsställande ordning på längre sikt inte nås utan organisatoriska åtgärder. Styrelsen har, såsom berörts i styrelsens yttrande över lokaliseringsutredningen, som en lösning av denna organisationsfråga tänkt sig en nämnd med samordnande funktion, vilken skulle vara fristående men i vilken skulle ingå företrädare för olika ämbetsverk och organisationer. I detta sammanhang må nämnas att på senaste tiden vissa åtgärder vidtagits i syfte att nå något fastare former för samråd i vissa planeringsfrågor. Sålunda har årets riksdag godkänt ett förslag (statsverkspropositionen Bil. 8, E 1) om inrättande av ett till byggnadsstyrelsen knutet organ för rådgivande verksamhet i fråga om översiktlig planering i vilket bl. a. skulle ingå representanter för vissa verk m. m. Arbetsmarknadsstyrelsen å sin sida har hos vissa myndigheter begärt att de skulle inom sig utse kontaktmän, med vilka fortlöpande överläggningar i lokaliseringsfrågor kunna hållas. Tillsvidare torde organisationsfrågan bäst föras framåt genom att man undan för undan med utnyttjande av erfarenheterna från de anordningar, som sålunda börjat prövas, söker bygga upp förbättrad samordning.

Detsamma torde kunna sägas om samordningen på länsstadiet. Som ovan nämnts ha länsstyrelserna, som främst böra svara för samordningen av planeringsverksamheten inom länet, helt nyligen undergått viss omorganisation syftande till att göra dem väl skickade därför. Den bästa vägen att nå fram till en tillfredsställande lösning av samordningen torde även här vara att man i det praktiska arbetet prövar sig fram från de utgångspunkter som nu äro givna.

Vad beträffar planering omfattande landskommun (ävensom del av sådan kommun eller grupp av kommuner) framgår av det anförda att styrelsen anser motionärens synpunkter i fråga om inriktning på »bygdeplanering» beaktansvärda. Vid dylik planering ha kommunerna mycket betydande intressen att tillvarata och stora uppgifter att fylla. Kommunen har sålunda det största intresse av att dess olika delar — glesbygd såväl som tätorter — få så stabilt näringsliv och sådan utrustning, att befolkningen kan hållas kvar, men har också att bära det ekonomiska ansvaret för en stor del av de investeringar, som göras för gemensamma ändamål. För att nå ekonomiskt väl avvägda och genomförbara förslag är det därför ofrånkomligt att förekommande planering (t. ex. lokaliserings-, bebyggelse-, jordbruksplanering) intimt samordnas med vederbörande kommuners egen planering.

Vad slutligen beträffar frågan om inrättandet av en statlig investeringsfond för att ekonomiskt möjliggöra den erforderliga ekonomiska och kulturella utrustningen, vore en sådan fond ur landsbygdssynpunkt givetvis mycket önskvärd. Av statsfinansiella skäl torde det dock icke komma i fråga att nu inrätta en särskild fond av sådan omfattning, som ändamålet skulle kräva. I stället torde man i nuvarande läge böra inrikta sig på att så långt som möjligt tillgodose landsbygdens behov vid dispositionen av tillgängliga fonder m. m.

Styrelsens synpunkter kunna sammanfattas sålunda.

Styrelsen vitsordar behovet av åtgärder för att föra de problem, som motionären berört, till en lösning.

Vid planering för olika ändamål (bebyggelsereglering, gemensamhetsanläggningar, bostadsförsörjning, arbetsmarknadsåtgärder) är det angeläget att landsbygdens intressen bli i högre grad än hittills beaktade.

Genom fortlöpande utredningar bör man följa befolkningsutveckling och strukturförändringar.

Översiktlig planering för landsbygdens utveckling bör i förekommande fall ske såsom »bygdeplanering» d. v. s. lokalt bedriven planering regionvis. Bygdeplanering bör nu företas endast där aktuella problem så föranleda och behovet är klart dokumenterat.

På grundval av omfattande utredningar (»lokaliseringsutredningar» och länsstyrelseutredningar) ha statsmakterna nyligen fattat beslut om påbörjande av viss lokaliseringsspolitisk verksamhet och om viss organisatorisk samordning av planering på länsstadiet. Även centralt prövas nu vissa åtgärder i sådan riktning. En ny utredning i ämnet i dess helhet bör därför icke nu igångsättas. Först sedan erfarenheter från försöken att praktiskt lösa planerings- och samordningsfrågorna under några år samlats, torde frågan böra ånyo övervägas.

I handläggningen av detta ärende ha deltagit generaldirektören, överdirektörerna Ytterborn och Wetterhall, föredragande, ledamöterna Andersson och Sjölander samt tf. byråchefen Ståhlberg.

Stockholm den 17 oktober 1953.

För Generaldirektören:

HANS WETTERHALL.

Harald Ståhlberg.